

GDAŃSK

POCIESZEK –
PORADNIK SPADKOWY

AUTORKI:

Agnieszka Kapata-Sokalska Adwokat, Pomorska Izba Adwokacka w Gdańsku

Agnieszka Białaszewska Notariusz, Izba Notarialna w Gdańsku

Jolanta Szerszeń Notariusz, Izba Notarialna w Gdańsku

Wydanie II

Gdańsk 2024

1. WSTĘP

Cześć, jestem POCIESZEK – Twój przyjaciel, który zawsze chętnie Ci pomoże w różnych sytuacjach życiowych. Być może pamiętasz mnie z publikacji „POCIESZEK – PORADNIK DŁUŻNIKA”, w której podpowiadałem, jak możesz sobie poradzić z zadłużeniem mieszkaniowym. Tym razem stworzyłem dla Ciebie PORADNIK SPADKOWY, który pomoże Ci w uregulowaniu formalności w trudnej sytuacji, jaką jest utrata bliskiej osoby.

Poradnik podzielony jest na dwie części:

- BIAŁĄ – DLA SPADKODAWCY
- NIEBIESKĄ – DLA SPADKOBIERCY

Na końcu poradnika znajdziesz dodatkowo kilka ciekawostek oraz rozdział z danymi teleadresowymi miejsc, w których możesz skorzystać z darmowych porad prawnych.

2. SPADKODAWCA VS SPADKOBIERCA

CZYM JEST SPADEK?

Spadek to ogół praw i obowiązków, które pozostawiamy po sobie w chwili śmierci. Spadek mogą stanowić zarówno dobra materialne (np. mieszkanie, samochód, obligacje), jak i długi (np. kredyty, pożyczki, poręczenia). Nabycie spadku to inaczej dziedziczenie lub spadkobranie.

KIM JEST SPADKODAWCA?

Spadkodawca to osoba, po której spadek z chwilą jej śmierci przechodzi na spadkobierców. Inna nazwa spadkodawcy to testator lub legator.

KIM JEST SPADKOBIERCA?

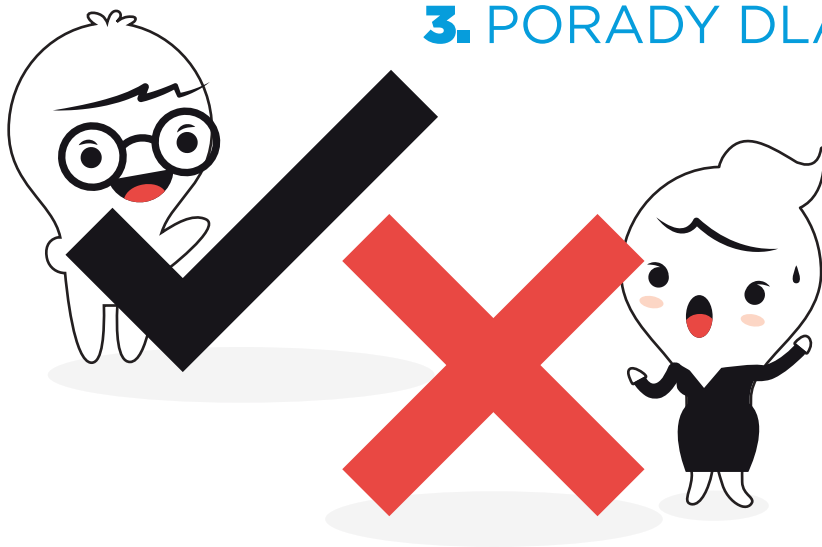
Spadkobierca to osoba, na którą przechodzi ogół praw i obowiązków zmarłego.

SPADKOBIERCĄ MOŻE ZOSTAĆ m.in.:

- osoba fizyczna: np. żona, mąż, córka, syn, wnuki, rodzice, rodzeństwo, zaprzyjaźniona nam osoba, ktoś komu chcemy pomóc
- osoba prawna: np. parafia kościelna, fundacja dobroczynna, stowarzyszenie, partia polityczna
- dziecko jeszcze nienarodzone, ale już poczęte w chwili śmierci spadkodawcy, o ile urodzi się żywe

3. PORADY DLA SPADKODAWCY

Każdy z nas zostawi za jakiś czas następcom swój życiowy dorobek. Możemy przekazać go za życia na przykład w formie darowizny. Jeśli tego nie zrobimy, majątek nabędą spadkobiercy.

RODZAJE DZIEDZICZENIA

Wyróżniamy dwa rodzaje dziedziczenia: **ustawowe** (w przypadku braku testamentu) i **testamentowe** (w przypadku, gdy sporządzony jest testament).

I. Gdy powołanie do spadku nie wynika z testamentu, wskazanie spadkobiercy następuje według przepisów Kodeksu Cywilnego. Dziedziczenie wygląda wtedy w sposób następujący:

Art. 931 Kodeksu cywilnego

§ 1. W pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku **dzieci** spadkodawcy oraz jego **małżonek**; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

§ 2. Jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada jego dzieciom w częściach równych. Przepis ten stosuje się odpowiednio **do dalszych zstępnych**.

w pierwszej kolejności dziedziczy małżonek i dzieci zmarłego (a dalej jego zstępni, to znaczy: wnuki, prawnuki, praprawnuki, itd.)

Art. 932 Kodeksu cywilnego

§ 1. W braku zstępnych spadkodawcy powołani są do spadku z ustawy jego **małżonek i rodzice**.

§ 2. Udział spadkowy każdego z rodziców, które dziedziczy w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy, wynosi jedną czwartą całości spadku. Jeżeli ojcostwo rodzica nie zostało ustalone, udział spadkowy matki spadkodawcy, dziedziczącej w zbiegu z jego małżonkiem, wynosi połowę spadku.

§ 3. W braku zstępnych i małżonka spadkodawcy cały spadek przypada jego **rodzicom** w częściach równych.

§ 4. Jeżeli jedno z rodziców spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada **rodzeństwu** spadkodawcy w częściach równych.

§ 5. Jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku pozostawiając zstępnych, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada jego **zstępny**. Podział tego udziału następuje według zasad, które dotyczą podziału między dalszych zstępnych spadkodawcy.

§ 6. Jeżeli jedno z rodziców nie dożyło otwarcia spadku i brak jest rodzeństwa spadkodawcy lub ich zstępnych, udział spadkowy rodzica dziedziczącego w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy wynosi połowę spadku.

w przypadku braku zstępnych – dziedziczy małżonek zmarłego i jego rodzice (a w braku jednego z rodziców – rodzeństwo zmarłego lub dalej zstępni rodzeństwa)

Art. 933 Kodeksu cywilnego

§ 1. Udział spadkowy małżonka, który dziedziczy w zbiegu z rodzicami, rodzeństwem i zstępnymi rodzeństwa spadkodawcy, wynosi połowę spadku.

§ 2. W braku zstępnych spadkodawcy, jego rodziców, rodzeństwa i ich zstępnych, cały spadek przypada **małżonkowi** spadkodawcy.

Art. 934 Kodeksu cywilnego

§ 1. W braku zstępnych, małżonka, rodziców, rodzeństwa i zstępnych rodzeństwa spadkodawcy cały spadek przypada **dziadkom** spadkodawcy; dziedziczą oni w częściach równych.

§ 2. Jeżeli którekolwiek z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada jego **dzieciom** w częściach równych.

§ 2¹. Jeżeli dziecko któregoś z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada jego **dzieciom** w częściach równych.

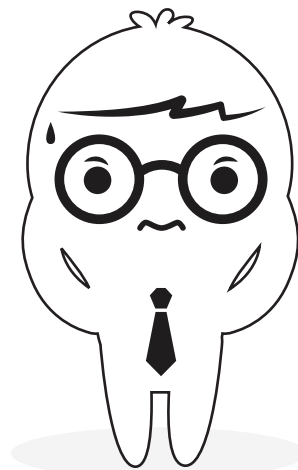
§ 3. W braku dzieci i wnuków tego z dziadków, który nie dożył otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada **pozostałym dziadkom** w częściach równych.

w przypadku braku małżonka, rodziców i rodzeństwa oraz zstępnych rodzeństwa dziedziczą dziadkowie (a dalej dzieci i wnuki dziadków)

Art. 934¹ Kodeksu cywilnego

W braku małżonka spadkodawcy i krewnych, powołanych do dziedziczenia z ustawy, spadek przypada w częściach równych tym **dzieciom małżonka spadkodawcy**, których żadne z rodziców nie dożyło chwili otwarcia spadku.

w przypadku braku dziadków i ich zstępnych – dziedziczą pasierbowie spadkodawcy

Art. 935 Kodeksu cywilnego

W braku małżonka spadkodawcy, jego krewnych i dzieci małżonka spadkodawcy, powołanych do dziedziczenia z ustawy, spadek przypada **gminie ostatniego miejsca zamieszkania** spadkodawcy jako spadkobiercy ustawowemu. Jeżeli ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy w Rzeczypospolitej Polskiej nie da się ustalić albo ostatnie miejsce zamieszkania spadkodawcy znajdowało się za granicą, spadek przypada **Skarbowi Państwa** jako spadkobiercy ustawowemu.

*w przypadku braku
któregokolwiek
ze wskazanych wyżej
spadkobierców
- spadek dziedziczy
Gmina lub Skarb
Państwa*

II. Dziedziczenie testamentowe:

Dopóki jesteśmy młodzi i zdrowi przeważnie nie myślimy o tym, co stanie się z naszym majątkiem, kiedy umrzemy. Skutkuje to często wieloma trudnościami, z którymi nasi bliscy muszą się zmagać, kiedy nas zabraknie. Dlatego chciałbym Cię dzisiaj namówić do stworzenia testamentu, który może ułatwić Twoim bliskim w przyszłości wiele spraw.

KIEDY WARTO SPORZĄDZIĆ TESTAMENT?

- gdy chcemy zmienić ustawowy porządek dziedziczenia (np. kiedy chcemy przekazać majątek zaprzyjaźnionej osobie lub jednemu z członków rodziny)
- gdy chcemy zostawić zapisy lub polecenia (np. wskazać jak chcemy zostać pochowani)

JAK SPORZĄDZIĆ TESTAMENT?

Testament możemy sporządzić własnoręcznie lub u notariusza.

Jeżeli zdecydujesz się na samodzielne stworzenie testamentu musisz pamiętać o kilku zasadach, które decydują o jego ważności:

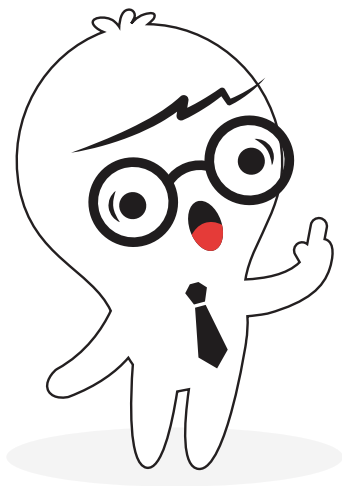
- 1) całość musi zostać napisana własnoręcznie przez spadkodawcę (jeżeli w jakiegokolwiek części testament będzie napisany np. na komputerze, to będzie nieważny)
- 2) pod treścią spadkodawca składa własnoręczny podpis (najbezpieczniej: czytelnie imię i nazwisko)
- 3) testament powinien zawierać datę jego sporządzenia (brak daty nie zawsze pozbawi testament ważności, jednakże zdecydowanie bezpieczniej jest o dacie pamiętać i ją wpisać)

Przykładowe wzory testamentów znajdziesz w rozdziale 6.

Pisząc samodzielnie testament pamiętaj o tym, by nie popełnić błędów, które spowodują, że będzie nieważny!

- Testament nie może być pisany wspólnie z drugą osobą np. małżonkiem. Musi być napisany przez jedną osobę.
- Testament musi być napisany odręcznie (wersja napisana na maszynie lub komputerze będzie nieważna).
- W testamencie powołaj do całości spadku wybraną przez Ciebie osobę/ osoby, wystrzegając się dzielenia poszczególnych składników majątku pomiędzy spadkobierców. Jeżeli jednak zależy Tobie na tym, aby rozdysonować konkretne składniki majątku między spadkobierców, polecam abyś najpierw skorzystał z porady prawnej, ponieważ takie postanowienie testamentowe trzeba odpowiednio sformułować, żeby nie budziło wątpliwości interpretacyjnych lub nie powodowało nieważności testamentu.
- Testamentu własnoręcznego nikt nie musi potwierdzać ani poświadczать – nie potrzebujesz podpisów świadków.

Pamiętaj, że większe poczucie pewności i bezpieczeństwa da Twoim bliskim testament notarialny, ponieważ jest on trudniejszy do podważenia.

Testament notarialny tworzy notariusz w kancelarii notarialnej w Twojej obecności. Pod koniec rozdziału 7 przygotowałem dla Ciebie informacje jak wyszukać notariusza, jeśli zdecydujesz się na skorzystanie z jego wsparcia.

ZRZECZENIE SIĘ DZIEDZICZENIA

Jeżeli z jakiejś przyczyny nie chcesz, żeby ustawowy spadkobierca odziedziczył po Tobie spadek, a spadkobierca wyraża na to zgodę, możesz zawrzeć z nim notarialnie umowę zrzeczenia dziedziczenia. Dokładny opis zrzeczenia się dziedziczenia znajdziesz w rozdziale poświęconym poradom dla spadkobierców.

ZACHOWEK

Zachowek jest świadczeniem pieniężnym stanowiącym zabezpieczenie finansowe dla osób, które zostały pominięte przez zmarłego w testamencie lub darowiznach dokonanych przed jego śmiercią. Osoby uprawnione do zachowku to:

- małżonek zmarłego;
- zstępni (czyli dzieci, wnuki, prawnuki, itd.) osoby zmarłej;
- rodzice zmarłego.

WYSOKOŚĆ ZACHOWKU

Wysokość należnego zachowku jest zawsze wyliczana indywidualnie. Co do zasady opiewa ona na połowę wartości udziału spadkowego jaki by przypadął uprawnionemu przy dziedziczeniu ustawowym. Jeżeli natomiast uprawniony do zachowku jest trwale niezdolny do pracy albo jest małoletni, wówczas zachowek wynosi dwie trzecie wartości udziału spadkowego.

PRZYKŁAD: Spadkodawca cały swój majątek przepisał w testamencie przyjacielowi, pomimo że ma żonę i dwoje dzieci. Zarówno żona, jak i dzieci zmarłego mogą ubiegać się o otrzymanie zachowku od przyjaciela zmarłego. Należy pamiętać o tym, że uprawnienie do zachowku przedawni się z upływem 5 lat, licząc od dnia ogłoszenia testamentu.

ZRZECZENIE SIĘ PRAWA DO ZACHOWKU

Obecnie w przepisach dopuszczono także umowę o zrzeczenie się prawa do zachowku. Jej skutki są bardziej ograniczone niż przy umowie o zrzeczenie się dziedziczenia, bowiem w tej umowie zrekający nadal dziedziczy na normalnych warunkach, jednak umawia się tylko z przyszłym spadkodawcą, iż nie będzie żądał zachowku od tych, którzy zwykle byłiby zobowiązani do jego uiszczenia – w całości albo w określonej części. Więcej informacji o tej umowie znajdziesz w rozdziale poświęconym poradom dla spadkobierców.

WYDZIEDZICZENIE

W wyjątkowych sytuacjach spadkodawca może wydziedziczyć spadkobiercę i tym samym pozbawić go prawa do zachowku. Możemy wydziedziczyć spadkobiercę gdy:

- 1) wbrew woli spadkodawcy postępuje uporczywie w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego (np. dopuszcza się kradzieży, prostytuuje się);
- 2) dopuścić się względem spadkodawcy albo jednej z najbliższych mu osób umyślnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności albo rażącej obrazie czci;
- 3) uporczywie nie dopełnia względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych (np. trwale nie interesuje się stanem zdrowia czy sytuacją materialną spadkodawcy).

Pamiętaj, że możesz wydziedziczyć spadkobiercę tylko w prawidłowo sformułowanym i ważnym testamencie. Żadne ustne deklaracje, choćby nawet słyszała je cała rodzina, nie są wystarczające (wydziedziczenie musi być wpisane w testament, choćby miało stanowić jedyne w nim postanowienie). W testamencie trzeba też wskazać przyczynę wydziedziczenia i opisać konkretne okoliczności, które leżą u jego podstaw (bez tego spadkobierca nie zostanie wydziedziczony).

Wzór testamentu obejmującego wydziedziczenie znajdziesz w rozdziale 6.

Pamiętaj, że Twoi bliscy będą mieli niewielkie możliwości prawne, żeby po Twojej śmierci sprawdzić, czy nie miałeś długów. Dlatego warto jest na bieżąco informować przyszłych spadkobierców o swoich zobowiązaniach. Jeśli jest to dla Ciebie zbyt uciążliwe, możesz zrobić listę swoich zobowiązań i przechowywać ją w ustalonym ze swoimi bliskimi miejscu.

LISTA PRZYKŁADOWYCH ZOBOWIĄZAŃ

- pożyczka w banku na zakup telewizora
- zaległe opłaty za czynsz
- rachunki za wodę, gaz i prąd
- odszkodowanie dla firmy telekomunikacyjnej za zerwanie umowy

Dobra rada!

Warto zadbać o swoich bliskich i uporządkować wszystkie najważniejsze informacje na wypadek śmierci: zbierając w jednym miejscu nie tylko wspomnianą wyżej listę zobowiązań, ale także wykaz informacji o aktywach, jak np. rachunkach bankowych, polisach, oszczędnościach zgromadzonych w różnych instytucjach finansowych, nieruchomościach, a także inne ważne dane o nas. To bardzo często ułatwi spadkobiercom przejście przez formalności w trudnym czasie, gdy Ciebie zabraknie. Niektórzy nazywają taki zestaw dokumentów i danych pojęciem „**Czerwona teczka**” – sprawdź, pomyśl, a w przypadku wątpliwości dopytaj prawnika.

4. PORADY DLA SPADKOBIERCY

Nabycie spadku to inaczej mówiąc dziedziczenie. Z reguły spadek kojarzy nam się z pewnym rodzajem wzbogacenia. Po śmierci bliskich często wchodzimy w posiadanie różnych dóbr materialnych: pieniędzy, nieruchomości, pojazdów lub innych wartościowych przedmiotów. Niestety otrzymanie spadku nie zawsze wiąże się ze wzbogaceniem. Dzieje się tak dlatego, że spadek jest **ogółem** praw, jak i obowiązków zmarłego, które przechodzą na spadkobierców w momencie otwarcia spadku, czyli śmierci spadkodawcy. W skrócie mówiąc, oprócz dóbr materialnych możesz odziedziczyć także (a często zdarza się, że tylko) długi i zobowiązania. W dalszej części poradnika dowiesz się, co zrobić, żeby nabycie spadku nie stanowiło dla Ciebie niemiłego zaskoczenia.

SPOSOBY PRZYJĘCIA LUB ODRZUCENIA SPADKU

Polskie prawo daje nam trzy możliwości dziedziczenia:

PRZYJĘCIE PROSTE

oznacza, że przyjmujesz w spadku wszystko, co zostaje po zmarłym „na plus” i „na minus” w jakiegokolwiek wysokości. Dziedziczysz wszystkie dobra spadkodawcy np. mieszkanie, pieniądze, samochód, ale jednocześnie odpowiadasz za wszystkie długi spadkodawcy całym swoim majątkiem (nie tylko tym, co dostałeś w spadku). Przy tym sposobie przyjęcia spadku warto się zastanowić, czy na pewno zmarły nie zostawił jakichkolwiek długów, bowiem musimy pamiętać o tym, że jeśli długi spadkodawcy przekraczają wartość spadku – spadkobierca musi je i tak spłacić – w całości.

PRZYKŁAD:

Jeśli Twój spadkodawca miał majątek warty 500.000,00 zł, a do zapłaty po nim są tylko rachunki za ostatni miesiąc w kwocie 1.000,00 zł oraz koszty pogrzebu, możesz rozważyć przyjęcie spadku wprost. Jednakże zawsze bezpieczniej jest przyjąć spadek z dobrodziejstwem inwentarza.

PRZYJĘCIE Z DOBRODZIEJSTWEM INWENTARZA

oznacza, że przyjmujesz spadek z ograniczeniem odpowiedzialności za długi zmarłego. Dzięki temu długi, które ewentualnie odziedziczysz, będziesz musiał pokryć jedynie do wysokości kwoty określonej w wykazie inwentarza lub w spisie inwentarza. Co do zasady w takim wypadku „minusy” nie powinny przerosnąć „plusów”. Pamiętaj jednak, że w przypadku przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza, za długi odpowiadasz całym swoim majątkiem (podobnie jak przy przyjęciu spadku wprost).

Obecnie, gdy ktoś umiera, a spadkobierca nie odrzuci spadku w ciągu 6 miesięcy, licząc od dnia w którym dowiedział się że jest spadkobiercą zgodnie z przepisami – dziedziczy on spadek z dobrodziejstwem inwentarza. Przepisy o tym mówiące zaczęły obowiązywać z dniem 18 października

2015 roku (i dotyczą spadkodawców, którzy zmarli od tego dnia), dając dodatkową ochronę dla osób, które z różnych względów zaniechały podjęcia decyzji, czy spadek przyjąć czy odrzucić.

Warto wiedzieć, że do zachowania terminu 6 miesięcy wystarczy, że złożysz przed jego upływem wniosek do sądu o odebranie oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku.

PRZYKŁAD:

Twój spadkodawca miał majątek warty 100.000,00 zł, a do zapłaty po nim są długi w kwocie 150.000,00 zł – jeśli przyjmiesz spadek z dobrodziejstwem inwentarza będziesz odpowiadał za długi do wysokości 100.000,00 zł.

Jeśli masz wątpliwości, czy spadkodawca miał długi i w jakiej wysokości, lepiej przyjmij spadek z dobrodziejstwem inwentarza.

Po przeczytaniu powyższego wyjaśnienia myślisz pewnie sobie: „Po co mam czytać dalej ten poradnik skoro i tak jestem zabezpieczony przed odpowiedzialnością za długi spadkowe?” **Niestety, nawet dziedziczenie z dobrodziejstwem inwentarza nie zwalnia Ciebie z pewnych obowiązków:**

- 1) Przede wszystkim powinieneś starannie przygotować tzw. wykaz inwentarza i złożyć go w sądzie. Wykaz inwentarza to w uproszczeniu spis dóbr, które dziedziczysz „na plus” (mieszkanie, samochód, pieniądze itp.) oraz długów „minusów”, które Ciebie obciążają (kredyt, zaległości czynszowe, koszty pogrzebu itp.). W takim wykazie ujawniasz przedmioty należące do spadku, przedmioty zapisów windykacyjnych (z podaniem ich wartości z chwili śmierci spadkodawcy) oraz długi spadkowe i ich wysokość według stanu z chwili śmierci spadkodawcy. Wykaz inwentarza można sporządzić samodzielnie, bądź udać się po pomoc do notariusza, można również złożyć wniosek o sporządzenie spisu inwentarza u komornika. Opisany wykaz inwentarza jest informacją dla ewentualnych wierzycieli, a Twoją „instrukcją” komu, w jakiej i do jakiej wysokości będziesz spłacać długi.

Wzór wykazu inwentarza znajdziesz m.in.
na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości
[https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/
wzor-wykazu-inwentarza](https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/wzor-wykazu-inwentarza)

2) Kiedy wykaz lub spis inwentarza zostanie sporządzony, a Ty jako spadkobierca otrzymasz jakąkolwiek korespondencję z sądów, urzędów lub od komorników – nie ignoruj jej, bądź aktywny: otwórz, przeczytaj, dopytaj specjalistów jeśli jej nie rozumiesz! Przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza chroni Cię przed nadmiernymi długami Twojego spadkodawcy, o ile o takim przyjęciu zgłosisz w odpowiednim momencie w sądzie lub u komornika!

Jeżeli Twój Spadkodawca miał kredyt/pożyczkę to odziedziczysz go nawet jeśli przyjmiesz spadek z dobrodziejstwem inwentarza. W takiej sytuacji skorzystaj koniecznie z porady prawnej.

ODRZUCENIE SPADKU

oznacza, że nic nie nabędziesz po zmarłym: ani „na plus”, ani „na minus”. Tym samym nie dziedziczysz ani majątku, ani zadłużenia po zmarłym. Decyduj świadomie, gdyż składając oświadczenie o odrzuceniu spadku – co do zasady – nie możesz już zmienić swojej decyzji!

Twój spadkodawca miał długi w kwocie 150.000,00 zł, nie miał żadnego albo bardzo mały majątek – pewnie będziesz chciał odrzucić spadek.

Dodatkowo, pamiętaj, że jak odrzucisz spadek, to w Twoje miejsce wchodzi Twoje dzieci, wnuki, prawnuki, a dalej także dalsi spadkobiercy (wg kolejności dziedziczenia opisanej w rozdziale 3: rodzice, rodzeństwo, zstępni rodzeństwa, dziadkowie i określani zstępni dziadków, pasierbowie), których kolejność dziedziczenia wynika z ustawy – warto ich poinformować o tym, że odrzuciłeś spadek, aby także oni mogli w odpowiednim czasie zdecydować, czy chcą spadek odrzucić.

Wiedza i świadomość przepisów może Cię uchronić przed niemiłymi konsekwencjami.

WSKAZÓWKI

- Jeżeli odrzuciłeś spadek, masz małoletnie dzieci i nie chcesz, żeby one dziedziczyły po zmarłym, pamiętaj, że jako rodzic możesz w ich imieniu spadek odrzucić – przed sądem lub przed notariuszem. Zasadniczo możesz to zrobić dopiero po uzyskaniu zgody sądu opiekuńczego lub sądu spadku. Jednakże, zgodnie z aktualnymi przepisami, nie jest potrzebna zgoda sądu do odrzucenia spadku w imieniu małoletniego dziecka, o ile łącznie spełnione są następujące warunki:
 - 1/ Twoje dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez Ciebie, jako rodzica;
 - 2/ przysługuje Tobie władza rodzicielska uprawniająca do odrzucenia spadku w imieniu małoletniego i odrzucenie jest dokonywane za zgodą drugiego z rodziców, któremu również w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska (albo gdy jest dokonywane wspólnie);
 - 3/ spadek odrzucają też inni zstępni rodziców dziecka.
- Dopóki nie przyjmiesz spadku, nie masz obowiązku spłacania długów spadkodawcy. Pamiętaj jednak, że wierzyciel sam może wystąpić do sądu o przeprowadzenie sprawy spadkowej, w celu ustalenia kto jest spadkobiercą, a następnie skierowania wobec tej osoby (osób) działań zmierzających do odzyskania należności. Dlatego warto czytać wszystkie pisma, które przychodzą do Ciebie po śmierci bliskiej osoby. Jeżeli nie do końca rozumiesz ich treść, udaj się do specjalisty. Jeżeli nie jesteś w stanie ponieść kosztów pomocy prawnej, możesz skorzystać z domowych porad prawnych. Informacje na ten temat znajdziesz w ostatnim rozdziale.
- Na dzień dzisiejszy w Polsce jest bardzo utrudnione, żeby przed przyjęciem spadku dowiedzieć się po śmierci kogoś bliskiego, czy zostawił on po sobie długi. Dlatego warto na bieżąco interesować się, jakie zobowiązania mają nasi bliscy. Jeżeli niezręcznie jest Ci pytać o te sprawy, możesz umówić się z bliską Ci osobą, żeby stworzyła listę swoich zobowiązań i trzymała ją w wiadomym dla Ciebie miejscu.

POSTĘPOWANIE SPADKOWE

Po śmierci bliskiej osoby, aby uzyskać dokument potwierdzający nabycie przez Ciebie spadku należy przeprowadzić postępowanie spadkowe, które ma na celu ustalenie, kto ostatecznie jest spadkobiercą osoby zmarłej. Można to zrobić na dwa sposoby. Pierwszy z nich polega na złożeniu wniosku do sądu, który przeprowadzi postępowanie spadkowe, zakończone postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku. Drugi sposób polega na osobistym stawiennictwie wszystkich spadkobierców u notariusza, który sporządzi akt poświadczenia dziedziczenia.

POSTĘPOWANIE SPADKOWE W SĄDZIE:

- trwa znacznie dłużej niż notarialne
- jest tańsze niż postępowanie notarialne
- wniosek może złożyć jeden ze spadkobierców

Jeżeli zdecydujesz się na przeprowadzenie postępowania spadkowego w sądzie, niezbędne będą następujące dokumenty:

- odpis aktu zgonu
- odpisy skrócone aktów urodzenia spadkobierców
- w przypadku osób które zmieniły nazwisko po ślubie akty małżeństwa
- testament (jeśli zmarły pozostawił go po sobie).

Powyższe dokumenty należy dołączyć do wniosku, który musi zostać złożony w sądzie rejonowym ostatniego miejsca zwykłego pobytu zmarłego. Wzory wniosków znajdziesz w rozdziale 6.

POSTĘPOWANIE SPADKOWE U NOTARIUSZA:

- trwa znacznie krócej niż postępowanie sądowe
- może być droższe niż postępowanie sądowe
- wszyscy spadkobiercy muszą się stawić w tym samym dniu osobiście u notariusza

Jeżeli zdecydujesz się na przeprowadzenie postępowania spadkowego u notariusza niezbędne będą następujące dokumenty i informacje:

- akt zgonu, numer PESEL i ostatnie miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy;
- odpisy skrócone aktów urodzenia spadkobierców, a w przypadku tych, którzy zawarli związek małżeński i zmienili nazwisko – odpisy skrócone aktów małżeństwa;
- testament spadkodawcy, jeżeli taki istnieje;

- informacja o wszystkich nieruchomościach, których właścicielem / współwłaścicielem / użytkownikiem wieczystym / współużytkownikiem wieczystym /uprawnionym / współuprawnionym był spadkodawca, poprzez wskazanie numeru księgi wieczystej nieruchomości i sądu, który tę księgę prowadzi.

Koszt przeprowadzenia postępowania spadkowego u notariusza uzależniony jest od wielu czynników. Warto zadzwonić do kancelarii notarialnej i sprawdzić, ile dokładnie będzie kosztowało postępowanie spadkowe w Twojej sprawie.

ZRZECZENIE SIĘ DZIEDZICZENIA

Czy wiesz, że jeśli za życia spadkodawcy uznasz, że nie będziesz chciał po nim w przyszłości niczego dziedziczyć, możesz zrzec się spadku? Zrzeczenie się spadku często mylone jest z jego odrzuceniem. Różnica polega na tym, że spadku można się zrzec tylko za życia spadkodawcy, a odrzucić spadek możemy dopiero po jego śmierci. Należy też pamiętać, że zrzeczenie dotyczy tylko spadkobierców ustawowych. Jeżeli spadkodawca przeznaczy dla Ciebie swój majątek w testamencie, a Ty nie będziesz chciał go przyjąć, będziesz musiał spadek odrzucić.

Jeżeli chcesz zrzec się spadku musisz zawrzeć ze spadkodawcą **umowę zrzeczenia dziedziczenia** (należy to zrobić za życia spadkodawcy). W umowie tej strony ustalają, że spadkobierca nie będzie dziedziczył po spadkodawcy, a spadkodawca przyjmuje owe zrzeczenie. Umowa zrzeczenia dziedziczenia musi być zawarta u notariusza i mieć formę aktu notarialnego. Zwykła umowa pisemna jest nieważna. Pamiętaj, że zrzeczenie się dziedziczenia, o ile nie postanowiono

inaczej, obejmie również Twoich zstępnych tj.: dzieci, wnuki, prawnuki. Oznacza to, że nie będziecie już dłużej spadkobiercami ustawowymi osoby, po której rzekłeś się dziedziczenia. Zgodnie z przepisami prawa traktowani będziecie tak, jakbyście nie dożyli śmierci (przyszłego) spadkodawcy.

Jeśli zawrzesz ze spadkodawcą umowę zrzeczenia dziedziczenia, po jego śmierci nie będziesz musiał składać oświadczenia o odrzuceniu spadku, ponieważ zgodnie z zawartą umową nie będziesz już po nim dziedziczył.

Jeżeli po zawarciu umowy zrzeczenia się dziedziczenia okaże się, że chcesz być jednak spadkobiercą, to dopóki spadkodawca żyje istnieje możliwość uchylenia umowy o zrzeczenie się dziedziczenia (oczywiście tylko za zgodą obu stron). Wymaga to podpisania kolejnej umowy również w formie aktu notarialnego, w której strony uchylają poprzednio zawartą umowę.

KIEDY WARTO ZAWRZEĆ UMOWĘ ZRZECZENIA DZIEDZICZENIA?

PRZYKŁADY:

- 1) Pan Jan po śmierci żony ożenił się po raz drugi z panią Anną. Zarówno pan Jan, jak i pani Anna mają dzieci z poprzednich związków. Zgodnie z przepisami Kodeksu Cywilnego jako małżonkowie wraz z dziećmi drugiego małżonka dziedziczą po sobie majątek. Oboje mają spore majątki osobiste i każde z nich chce, aby dziedziczyły po nim tylko jego dzieci.
- 2) Rodzic za życia obdarował jedno dziecko znacznym majątkiem i pragnie, żeby po jego śmierci wyłącznie drugie dziecko odziedziczyło pozostały majątek.

Pamiętaj, że zawarcie umowy o zrzeczenie się dziedziczenia skutecznie pozbawia spadkobiercę (osobę, która zrzeka się dziedziczenia) prawa do zachowku. O zachowku możesz przeczytać w rozdziale zawierającym porady dla spadkodawców.

UMOWA O ZRZECZENIE SIĘ PRAWA DO ZACHOWKU

Obecnie przepisy Kodeksu Cywilnego dopuszczają także umowę węższą w skutkach niż umowa zrzeczenia się dziedziczenia – ograniczając jej skutki jedynie do prawa do zachowku. Taka umowa musi być również zawarta między spadkodawcą a spadkobiercą w formie aktu notarialnego. Umowa o zrzeczenie się prawa

do zachowku nie wyłącza jednak dziedziczenia ustawowego – spadkobierca dalej dziedziczy po spadkodawcy, czy to z ustawy, czy też na podstawie testamentu. Skutkiem zawarcia takiej umowy jest to, że zrzekający się nie może żądać zachowku po spadkodawcy, bez względu na to, ile po nim majątku otrzymał. W umowie takiej możecie umówić się, że ktoś w ogóle nie będzie miał prawa do zachowku, albo że nie będzie mógł wystąpić o ten zachówek w części – ograniczając do konkretnej rzeczy, kwoty lub części spadku.

KIEDY WARTO ZAWRZEĆ UMOWĘ SIĘ PRAWA DO ZACHOWKU?

PRZYKŁADY:

- 1) Rodzic za życia obdarował jedno dziecko częścią swojego majątku i pragnie, żeby po jego śmierci drugie dziecko mogło dalej po nim dziedziczyć, jednak nie żądało od swojego rodzeństwa zachowku lub uzupełnienia zachowku.
- 2) Pan Jan w testamencie chce tytułem zapisu windykacyjnego przekazać swoje mieszkanie przyjaciółce, jednak nie chce, aby była ona zobowiązania do płacenia czegokolwiek spadkobiercom – może zawrzeć umowy ze spadkobiercami potencjalnie uprawnionymi do zachowku po nim, w których zrzekną się oni prawa do zachowku co do tej nieruchomości.

ODZIEDZICZYŁEŚ DŁUGI I CO DALEJ?

Zdarza się tak, że nie uda się nam uniknąć odziedziczenia długu. Podpowiem Ci, co możesz zrobić, jeśli znajdziesz się w takiej sytuacji.

Każdemu wierzycielowi zależy na odzyskaniu swoich należności, więc w większości przypadków chętnie zawrze z Tobą ugodę dotyczącą spłaty zadłużenia. Pamiętaj, że wiele zależy od Ciebie i od Twojego nastawienia. Przede wszystkim nie możesz zwlekać. Kiedy dowiesz się, że odziedziczyłeś jakiś dług, powinieneś jak najszybciej skontaktować się z wierzycielem i ustalić z nim warunki spłaty. Banki, firmy telekomunikacyjne i inni usługodawcy chętnie zawierają z klientami ugodę i mają nawet specjalne procedury stworzone w tym celu.

JEŻELI ODZIEDZICZYŁEŚ ZADŁUŻENIE, KTÓREGO NIE JESTEŚ W STANIE SPŁACIĆ, UDAJ SIĘ DO PRAWNIKA I SPRAWDŹ CZY ISTNIEJE W TWOIM PRZYPADKU MOŻLIWOŚĆ OGŁOSZENIA UPADŁOŚCI KONSUMENCKIEJ!

5. INNE WAŻNE INFORMACJE

Jeśli mieszkasz w lokalu socjalnym albo komunalnym, to zgodnie z prawem od momentu ukończenia 18 roku życia powinieneś partycypować w opłatach czynszowych. Od osiągnięcia przez Ciebie pełnoletności każde zadłużenie spowodowane nieopłacaniem czynszu, może zostać w przyszłości zasądzone „solidarnie” wobec wszystkich lokatorów. Oznacza to, że dług nie jest dzielony na części, z których każda przypadałaby na jednego z dłużników, lecz cała kwota zadłużenia dotyczy wszystkich osób zamieszkujących w danym mieszkaniu. Polega to na tym, że jeżeli z jakichś przyczyn, jeden z lokatorów nie spłaci zadłużenia, może być ono egzekwowane w całości od Ciebie. Dlatego bardzo ważne jest, żeby interesować się tym, czy zajmowane przez nas mieszkanie nie jest zadłużone. Możesz to sprawdzić w Biurze Obsługi Mieszkańców właściwym dla Twojego miejsca zamieszkania.

Jeśli ze względu na trudną sytuację życiową zostałeś dłużnikiem, możesz ubiegać się o:

- rozłożenie zadłużenia na raty,
- odroczenie płatności,
- umorzenie odsetek.

Warunkiem pozytywnego rozpatrzenia Twojej prośby jest opłacenie trzech bieżących czynszów. Dopiero po ich opłaceniu możesz wnioskować o jedną z w/w możliwości.

W zależności od wysokości Twojego długu, wniosek o rozłożenie zadłużenia na raty, umorzenie odsetek lub odroczenie płatności wysyłamy do konkretnych jednostek decyzyjnych. W celu sprawdzenia gdzie powinieneś wysłać wniosek udaj się do swojego Biura Obsługi Mieszkańców (BOM). W BOM-ie warto również sprawdzić, czy nie ma aktualnie możliwości odpracowania przez Ciebie Twojego zadłużenia mieszkaniowego lub chociażby jego części. Pamiętaj, że jeśli jest taka możliwość, a Ty sam nie możesz odpracować swojego długu, może zrobić to za Ciebie inna osoba-np. członek rodziny lub znajomy!

UWAGA!

Jeśli nie jesteś mieszkańcem Gdańska, w miejscu Twojego zamieszkania mogą obowiązywać inne procedury.

Jeśli pozostajesz ze swoim współmałżonkiem w ustroju rozdzielności majątkowej pamiętaj, że **NIE CHRONI CIĘ TO** przed odziedziczeniem długów po jego śmierci. Mam tu na myśli zarówno rozdzielność majątkową, która powstaje wskutek Waszej umowy, jak i taką, która powstaje wskutek zaistnienia innych okoliczności, jak np. ubezwłasnowolnienie czy ogłoszenie upadłości jednego z małżonków. Należy pamiętać, że to, jaki ustrój majątkowy obowiązuje pomiędzy małżonkami, nie ma wpływu na ukształtowanie kręgu spadkobierców, a tym samym na dziedziczenie. Rozdzielność majątkowa obowiązuje bowiem tylko za życia małżonków. Po śmierci obowiązują zasady wynikające z prawa spadkowego, z których wynika między innymi, że małżonek zasadniczo jest spadkobiercą ustawowym po swym zmarłym małżonku.

Jeżeli jesteś w prawomocnie orzeczonej separacji ze swoim współmałżonkiem, to żadne z was nie będzie po sobie ustawowo dziedziczyło. W takiej sytuacji żaden z małżonków nie będzie też miał prawa do zachowku w związku ze śmiercią drugiego małżonka. Orzeczenie separacji nie wyłącza oczywiście możliwości sporządzenia testamentu i przeznaczenia w nim np. konkretnego udziału spadkowego na rzecz małżonka pozostającego w separacji. Oznacza to, że separacja (prawomocnie orzeczona) została zrównana tutaj w skutkach z rozwodem, bowiem osoby po rozwodzie także nie dziedziczą po sobie z mocy ustawy (ale wciąż mogą dziedziczyć w oparciu o testament).

Jeżeli to Ty masz długi (np. zalegasz ze spłacaniem rat pożyczki czy z zapłatą czynszu najmu) i mógłbyś odziedziczyć spadek, to pamiętaj, że jeżeli odrzucisz spadek z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela, to Twój wierzyciel może wystąpić do sądu o „uznanie odrzucenia spadku za bezskuteczne” w odniesieniu do niego, gdyż takim działaniem spowodujesz, że ten wierzyciel nie będzie mógł odzyskać należnych mu pieniędzy.

6. WZORY PISM

wniosek o odebranie oświadczenia o **odrzucaeniu spadku**

Miejscowość, dnia r.

Sąd Rejonowy w

Wydział

ul.

.....

Wnioskodawca:

Imię i nazwisko

Adres

PESEL.....

Oplata sądowa : 100 zł

Wniosek o odebranie ustnego oświadczenia o odrzucaeniu spadku

Niniejszym wnoszę o odebranie ode mnie oświadczenia o odrzucaeniu spadku po
(*imię, nazwisko osoby zmarłej*), zmarłym/ej w dniu (*data zgonu*) w
(*miejsce zgonu*), mającym/ej ostatnie miejsce zamieszkania w (*miejscowość*;
wskazane jest też wpisanie adresy).

Uzasadnienie

Jestem spadkobiercą ustawowym po spadkodawcy/czyni. Był/a on/ona bowiem moim/ją
..... (*stopień pokrewieństwa; małżeństwo; inne*).

Dowody: odpis skrócony aktu zgonu spadkodawcy/czyni

odpis skrócony aktu urodzenia wnioskodawcy/aktu małżeństwa

Poza mną do grona spadkobierców ustawowych należą: (*imiona, nazwiska*
i adresy wskazanych osób oraz stopień pokrewieństwa wobec spadkodawcy/czyni; małżeństwo; inne).

Zgodnie z moją wiedzą zmarły/a nie zostawił/a testamentu.

.....

(*podpis wnioskodawcy*)

Załączniki:

- 1) potwierdzenie uiszczenia opłaty sądowej w wysokości 100,00 zł;
- 2) odpis skrócony aktu zgonu spadkodawcy/czyni;
- 3) odpis skrócony aktu urodzenia wnioskodawcy/aktu małżeństwa;

Uwaga!

Oświadczenie o odrzucaeniu spadku może być złożone w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku w sądzie spadku (zasadniczo: sąd ostatniego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy/czyni) bądź w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie.

wniosek o odebranie oświadczenia o **przyjęciu spadku**

Miejscowość, dnia r.

Sąd Rejonowy w
Wydział
ul.
.....

Wnioskodawca:

Imię i nazwisko

Adres

PESEL

Opłata sądowa: 100 zł

Wniosek o odebranie ustnego oświadczenia o przyjęciu spadku wprost/ z dobrodziejstwem inwentarza *

Niniejszym wnoszę o odebranie ode mnie oświadczenia o przyjęciu (wprost/ z dobrodziejstwem inwentarza)* spadku po (*imię, nazwisko osoby zmarłej*), zmarłym/cj w dniu (*data zgonu*) w (*miejsce zgonu*), mającym/cj ostatnie miejsce zamieszkania w (*miejsceowość; wskazane jest też wpisanie adres*).

Uzasadnienie

Jestem spadkobiercą ustawowym po spadkodawcy/czyni. Był/a on/ona bowiem moim/ją (*stopień pokrewieństwa; małżeństwo; inne*).

Dowody: odpis skrócony aktu zgonu spadkodawcy/czyni

odpis skrócony aktu urodzenia wnioskodawcy/aktu małżeństwa

Poza mną do grona spadkobierców ustawowych należą: (*imiona, nazwiska i adresy wskazanych osób oraz stopień pokrewieństwa wobec spadkodawcy/czyni; małżeństwo; inne*).

Zgodnie z moją wiedzą zmarły/a nie zostawił/a testamentu.

.....
(*podpis wnioskodawcy*)

Załączniki:

- 1) potwierdzenie uiszczenia opłaty sądowej w wysokości 100,00 zł;
- 2) odpis skrócony aktu zgonu spadkodawcy/czyni;
- 3) odpis skrócony aktu urodzenia wnioskodawcy/aktu małżeństwa;

*Należy wskazać, w jaki sposób chcemy przyjąć spadek

Uwaga!

Oświadczenie o prostym przyjęciu spadku lub z dobrodziejstwem inwentarza może być złożone w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku w sądzie spadku (zasadniczo: sąd ostatniego miejsca zwykłego pobytu spadkodawcy/czyni) bądź w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie.

WZÓR 3

Data

Testament

*Powotuję do potowey spadku mojego męża..... (imię i nazwisko),
a do drugiej potowey moją kuzynkę..... (imię i nazwisko).*

Podpis

UWAGA! Całość musi być napisana własnoręcznie i własnoręcznie podpisana!

WZÓR 4

Data

Testament

*Powotuję do całości spadku mojego męża..... (imię i nazwisko),
a na wypadek gdyby on nie chciał lub nie mógł być spadkobiercą, powotuję
do $\frac{1}{4}$ spadku mojego brata..... (imię i nazwisko),
zaś do $\frac{3}{4}$ spadku moją siostrę..... (imię i nazwisko).*

Podpis

UWAGA! Całość musi być napisana własnoręcznie i własnoręcznie podpisana!

Data

Testament

Powotuję do $\frac{1}{5}$ spadku moje dziecko (imię i nazwisko),
 a do $\frac{4}{5}$ spadku moje dziecko (imię i nazwisko).

Jednocześnie wydziedziczam moje trzecie dziecko
 (imię i nazwisko), z uwagi na to, że od ponad 5 lat nie interesuje się
 moim zdrowiem, nie pomaga mi w chorobie, nie odwiedza/odwiedza mnie
 w szpitalu, nie interesuje się moją sytuacją materialną, nie przyczynia się
 do zaspokajania moich potrzeb finansowych, ignoruje moje wielokrotne prośby
 o pomoc, pomimo iż posiada możliwości finansowe, by mi pomóc i jednocześnie
 wie, że jestem niezdolna do podjęcia zatrudnienia oraz utrzymuję się
 jedynie z bardzo niskiej renty i świadczeń z opieki społecznej.

Podpis

UWAGA!

1. Całość musi być napisana własnoręcznie i własnoręcznie podpisana!!!
2. Uzasadniając przyczynę wydziedziczenia, należy opisać okoliczności odnoszące się do Twojej sytuacji życiowej.

7. DANE TELEADRESOWE

Nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie

Nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie przysługują osobie, która nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej, w tym osobie prowadzącej jednoosobową działalność gospodarczą, niezatrudniającą innych osób w ciągu ostatniego roku.

I. Punkty prowadzone przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Gdańsku

Nieodpłatna pomoc prawna

- ul. Dyrekcyjna 5 (I piętro, trzy punkty obsługi) – pomoc prawną świadczą adwokaci i radcy prawni, od poniedziałku do piątku w godz.: 8.00-17.00,
- ul. Wadowicka 5 – pomoc prawną świadczy adwokat, od poniedziałku do piątku w godz.: 8.00-12.00,
- pl. Gustkowicza 13 – pomoc prawną świadczy adwokat, od poniedziałku do piątku w godz.: 9.00-13.00,
- ul. Marynarki Polskiej 134A – pomoc prawną świadczy adwokat, od poniedziałku do piątku w godz.: 8.00-12.00,
- ul. Reduta Wysok 6 – pomoc prawną świadczy radca prawny, od poniedziałku do piątku w godz.: 8.00-12.00,
- ul. Modrzewskiego 2A – pomoc prawną świadczy radca prawny, od poniedziałku do piątku w godz.: 10.00-14.00,
- ul. Piekarnicza 16 – pomoc prawną świadczy radca prawny, poniedziałek, wtorek, czwartek, piątek w godz. 8.00-12.00, środa w godz. 13.00-17.00.

II . Punkty prowadzone przez organizacje pozarządowe w Gdańsku

Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie wraz z mediacją

- Stowarzyszenie OVUM, ul. Dyrekcyjna 5
tel.: 58 350 15 15, email: biuro@ovum.org.pl
Punkt specjalistyczny dla cudzoziemców:
 - poniedziałek: 8.00-12.00,
 - wtorek: 8.00-12.00,
 - środa: 8.00-12.00,
 - czwartek: 13.00-17.00,
 - piątek: 13.00-17.00.
- Stowarzyszenie Akcja Społeczna, ul. Gospody 10
tel.: 517 939 716, email: porady.sas@o2.pl
 - poniedziałek: 16.00-20.00,
 - wtorek: 8.00-12.00,
 - środa: 8.00-12.00,
 - czwartek: 16.00-20.00,
 - piątek: 8.00-12.00.
- Fundacja Teneo, ul. Wajdeloty 28A
tel.: 690 074 609, email: klinikaprawa@teneo.org.pl
 - poniedziałek: 15.00-19.00,
 - wtorek: 15.00-19.00,
 - środa: 15.00-19.00,
 - czwartek: 15.00-19.00,
 - piątek: 15.00-19.00.

- Stowarzyszenie OVUM, ul. Dworcowa 11
tel.: 58 350 15 15, email: biuro@ovum.org.pl
 - poniedziałek: 12.00-16.00,
 - wtorek: 8.00-12.00,
 - środa: 12.00-16.00,
 - czwartek: 12.00-16.00,
 - piątek: 8.00-12.00
- Stowarzyszenie Akcja Społeczna, ul. Sternicza 2
tel.: 517 939 716, email: porady.sas@o2.pl
 - poniedziałek: 8.00-12.00,
 - wtorek: 16.00-20.00,
 - środa: 15.30-19.30,
 - czwartek: 16.00-20.00,
 - piątek: 15.30-19.30.

Nieodpłatna pomoc prawna wraz z mediacją:

- Regionalne Centrum Informacji i Wspomagania Organizacji Pozarządowych, ul. Dworcowa 11
tel.: 504 871 478, email: biuro@fundacjarc.org.pl
 - poniedziałek: 16.00-20.00,
 - wtorek: 12.00-16.00,
 - środa: 8.00-12.00,
 - czwartek: 8.00-12.00,
 - piątek: 12.00-16.00.
- Regionalne Centrum Informacji i Wspomagania Organizacji Pozarządowych, ul. Kisielewskiego 12
tel.: 504 871 478, email: biuro@fundacjarc.org.pl
 - poniedziałek: 8.00-12.00,
 - wtorek: 8.00-12.00,
 - środa: 14.00-18.00,
 - czwartek: 9.00-13.00,
 - piątek: 14.00-18.00.
- Fundacja Teneo, ul. Jagiellońska 11
tel.: 690 074 609, email: klinikaprawa@teneo.org.pl
 - poniedziałek: 10.00-14.00,
 - wtorek-czwartek: 16.00-20.00,
 - piątek: 8.00-12.00.
- Stowarzyszenie OVUM, ul. Gustkowicza 13
tel.: 58 350 15 15, email: biuro@ovum.org.pl
Punkt specjalistyczny dla osób pokrzywdzonych przestępstwem, doświadczających przemocy i dyskryminacji:
 - poniedziałek: 16.00-20.00,
 - wtorek: 8.00-12.00,
 - środa: 10.00-14.00,
 - czwartek: 16.00-20.00,
 - piątek: 8.00-12.00.
- Fundacja Teneo, ul. Hoża 4
tel. 690 074 609, email: klinikaprawa@teneo.org.pl
 - poniedziałek-piątek: 15.30-19.30.

Bezpłatne porady prawne

Centrum Bezpieczeństwa Ekonomicznego i Wsparcia Osób Zadłużonych

al. Grunwaldzka 8, 80-236 Gdańsk

tel. 728 590 288, e-mail: centrumbeiwoz@gmail.com

Z porad można korzystać w poniedziałki i wtorki w godz. 11.00-17.00, w środy, czwartki i piątki w godz. 8.30-14.30.

Okręgowy Ośrodek Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przestępstwem

ul. Jana Heweliusza 11, 80-890 Gdańsk

tel. 731 512 313

Z porad można korzystać w poniedziałki, wtorki, środy i piątki w godz. 7.30-14.30, w czwartki w godz. 13.00-20.00, w soboty w godz. 7.00-12.00

Miejski Rzecznik Konsumentów

ul. Wały Jagiellońskie 1, 80-853 Gdańsk, tel. 58 323 70 11, email: mrk@gdansk.gda.pl

Adres korespondencyjny: 80-803 Gdańsk, ul. Nowe Ogrody 8/12.

Z porad można korzystać w poniedziałki w godz. 8.00-16.00, w środy w godz. 10.00-17.00, w czwartki w godz. 8.00-16.00.

Miejski Rzecznik Konsumentów udziela konsumentom porad i informacji telefonicznie w godzinach pracy biura oraz - wyłącznie po wcześniejszym umówieniu - osobiście w swojej siedzibie.

Jeśli potrzebujesz skorzystać z odpłatnych usług adwokata lub dokonać czynności u notariusza, możesz użyć wyszukiwarek znajdujących się na stronach internetowych:

- Pomorska Izba Adwokacka w Gdańsku: www.adwokatura.gdansk.pl
- Izba Notarialna w Gdańsku: www.gdin.pl

Możesz także skontaktować się telefonicznie

- adwokaci:

Pomorska Izba Adwokacka w Gdańsku

ul. Chlebnicka 48/52, 80-830 Gdańsk

tel. 58 301 72 21

pon.-pt.: 9.00-15.00

- notariusze:

Izba Notarialna w Gdańsku z siedzibą w Sopocie

ul. Władysława Jagiełły 10, 81-757 Sopot

tel. 58 551 63 55, 58 551 50 98

pon.-pt. w godz. 9.00-16.00

Opracowanie, kontakt:

Centrum Bezpieczeństwa Ekonomicznego
i Wsparcia Osób Zadłużonych w Gdańsku
ul. Grunwaldzka 8
80-236 Gdańsk

tel. 728 590 288

e-mail: centrumbeiwoz@gmail.com